

**COMHAIRLE CHONTAE NA GAILLIMHE
GALWAY COUNTY COUNCIL**

TUARASCÁIL ACHOIMRE PLEAN GNÍOMHAÍOCHTA AERÁIDE

RANNPHÁIRTÍOCHT PHOIBLÍ RÉAMHDHRÉACHTA

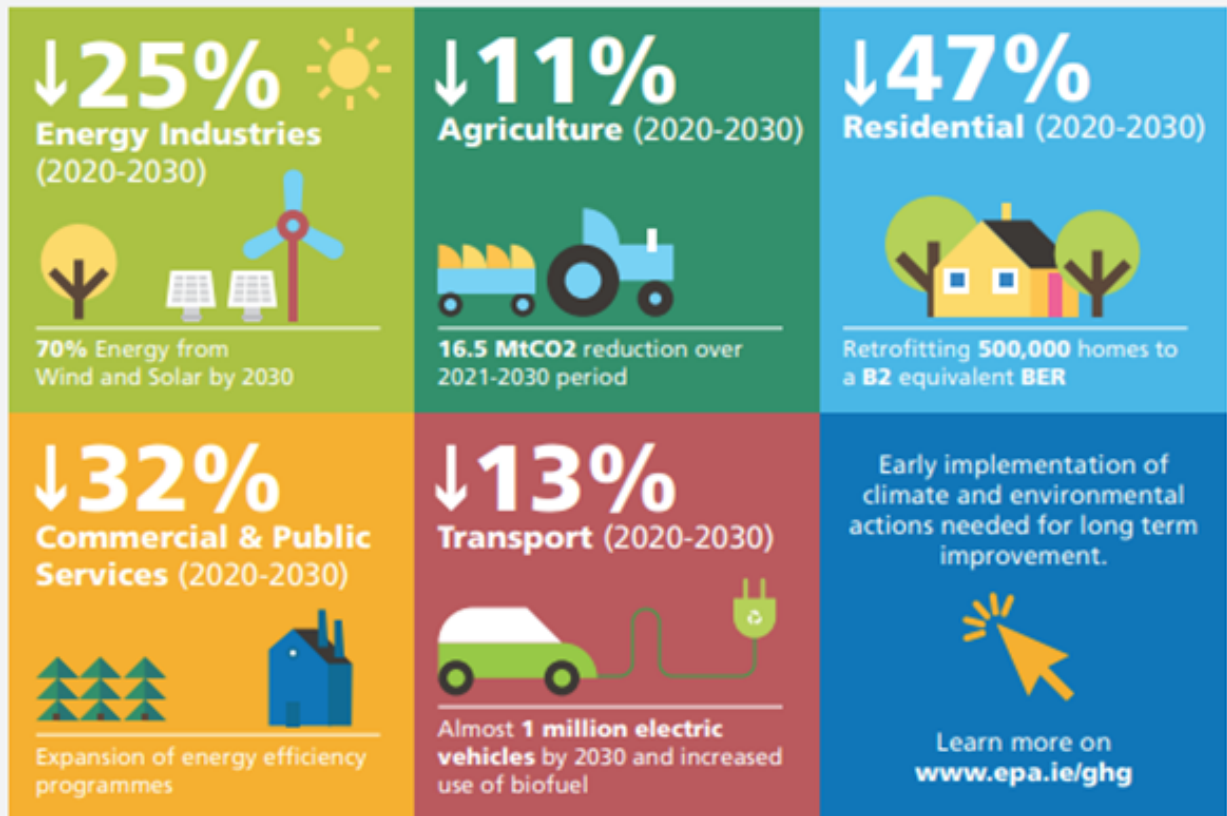
Image courtesy of Professor Chaosheng Zhang

1. RÉAMHRÁ

Is é Athrú Aeráide ceann de na dúshláin beartais phoiblí dhomhanda is práinní. Faoi Acht um Ghníomhú ar son na hAeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú), 2021, tá Éire anois archosán atá ceangailteach ó thaobh an dlí de maidir le laghdú 51% ar astuithe faoi 2030 agus neodracht carbóin tráth nach déanaí ná 2050. Soláthraíonn an tAcht an creat d'Éirinn chun a gealltanais aeráide idirnáisiúnta agus AE a chomhlíonadh agus a bheith ina ceannaire maidir le dul i ngleic le hathrú aeráide.

I mí Iúil 2023, shocraigh Rialtas na hÉireann uasteorainneacha ar astaíochtaí gás ceaptha teasa do gach earnáil de gheilleagar na hÉireann suas go dtí 2030.

Beidh sé dúshlánach na spriocanna seo a bhaint amach agus beidh athruithe ó bhonn ag teastáil i gcuid mhór de shaol na hÉireann. Agus muid ag tabhairt faoin dúshlán sin, feabhsóimid sláinte, leas agus slándáil ár ndaoine, agus ag an am céanna beidh muid ag cosaint ár gcomhshaol agus ag soláthar deiseanna nua.

Spriocanna Astuithe Earnála 2030 i gcoibhneas le leibhéal ó 2018

1.1 PLEANANNA GNÍOMHAÍOCHTA AERÁIDE NA nÚDARÁS ÁITIÚIL (ÚÁ-CBT))

image courtesy of Declan Surpress

Beidh ról thar a bheith tábhachtach ag Údaráis Áitiúla maidir le maolú aeráide agus oiriúnú don aeráid a sheachadadh. Léirítear é seo i bhforálacha Acht 2021, a éilíonn ar gach Údarás Áitiúil ÚÁ-CBT a ullmhú, ag sonrú na mbeart maolaithe agus oiriúnaithe atá le glacadh ag an Údarás Áitiúil. Mar a éilíonn Acht 2021, tá Comhairle Chontae na Gaillimhe ag ullmhú a gcéad ÚÁ-CBT nach mór do na Comhaltaí Tofa a ghlacadh roimh 23 Feabhra 2024.

Is príomhthiománaithe iad údaráis áitiúla maidir le beartas aeráide a chur chun cinn ag an leibhéal áitiúil agus tá sé mar aidhm ag ár LA-CBT an ailíniú idir an beartas náisiúnta aeráide agus imthosca áitiúla a neartú le beartú atá bunaithe ar fhianaise a chur in ord tosaíochta agus a luathú, chun cabhrú le seachadadh an chuspóra neodrachta aeráide do Chontae na Gaillimhe. Tá raon gníomhaíochtaí á ndéanamh ag Comhairle Chontae na Gaillimhe ar fud na bhfeidhmeanna agus na seirbhísí go léir chun dul i ngleic le hathrú aeráide agus tá sí suite go sainiúil chun ceannaireacht láidir a sholáthar i ngníomhaíocht aeráide.

Chun a chinntiú go bhfuil ár nÚÁ-CBT dírithe ar thuiscint láidir ar ról agus ar shainchúram Chomhairle Chontae na Gaillimhe maidir le gníomhaíocht aeráide, tá an Plean á fhorbairt tríd an gcreat seo a leanas.

- **Cuntasacht iomlán:** Gníomhartha spriocdhírthe a bhaineann lenár n-oibríochtaí féin.
- **Tionchar:** Trí na feidhmeanna agus na seirbhísí a sholáthraímid, féachfaimid le tionchar a imirt ar ghnólachtaí, ar phobail agus ar dhaoine aonair chun gníomh áitiúil ar son na haeráide a sheachadadh.

- **Comhordú:** Forbróimid gníomhaíochtaí chun tacú le comhordú agus éascú na gníomhaíochta áitiúla agus pobail, ag tabhairt páirtithe leasmhara le chéile chun tionscadail a bhaineann le gníomhaíocht aeráide a bhaint amach.
- **Moladh:** Féachfaimid le gníomhaíocht ar son na haeráide a chur chun cinn trí fheasacht a ardú, trí chumarsáid a dhéanamh, trí fhaisnéis a thabhairt agus trí dhul i dteagmháil le saoránaigh.

Cé go mbeidh an Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide uailmhianach chun ról ceannaireachta Chomhairle Chontae na Gaillimhe ar ghníomhaíocht aeráide a léiriú, ní chuimseoidh sé gníomhartha nach dtagann laistigh dár ról, dár sainchúram ná dár rialachas.

GLUAIS TÉARMAÍ TUILLEADH EOLAIS MAIDIR LE TÉARMAÍ GNÍOMHAÍOCHTA AERÁIDE A NÚSÁIDTEAR GO COITIANTA AR FÁIL ANSEO.

COMHAIRLIÚCHÁN LE LINN CÉIM NA PLEANÁLA.

Tá Comhairle Chontae na Gaillimhe ag iarraidh an plean a fhorbairt i gcomhpháirtíocht le saoránaigh an chontae. Táimid ag lorg d'ionchuir chun cabhrú linn gníomhartha a mhúnlú a éascóidh agus a chumasóidh gníomh éifeachtach ar son na haeráide ag leibhéal áitiúil agus pobail.

Forbraíodh an tuarascáil seo chun idirphlé agus comhrá le páirtithe leasmhara ar fhorbairt an phlean a oscailt agus cuireann sí achoimre ar fáil ar an bhfianaise a úsáidfear chun treoir a thabhairt d'fhorbairt an phlean.

Is féidir aighneachtaí a dhéanamh ar líne nó tríd an bpost. Ní mór gach aighneacht a bheith istigh faoi **25 Lúnasa 2023**. Tá fáilte roimh chách aighneacht a dhéanamh.

- Chun aighneacht a dhéanamh ar líne, téigh chuig: [Plean](#)
- [Gníomhaíochta ar son na Aeráide](#) Is féidir leat aighneacht scríofa a chur sa phost freisin chuig:

**An tAonad um Gníomhaíocht Aeráide,
An Rannóg Comhshaoil, Comhairle Chontae na Gaillimhe,
Áras an Chontae,
Cnoc na Radharc,
Gaillimh
H91 H6KX.**

Féadfar ábhar na n-aighneachtaí a fhoilsiú mar chuid den phróiseas [pleanála](#). [Cloífidh Comhairle Chontae na Gaillimhe leis na Treoirlínte RGCS i gcónaí.](#)

Is féidir leat fanacht cothrom le dáta ar dhul chun cinn ár bPlean Gníomhaíochta Aeráide tríd an rannán ar [Athrú Aeráide](#) ar ár suíomh gréasáin. Cláraigh [anseo](#) le do thoil más mian leat eolas a fháil maidir le Gníomhú ar son na hAeráide agus tionscnaimh phobail eile i gContae na Gaillimhe.

2. ÁR BHFÍS AGUS ÁR RÁITEAS MISIN

Beidh Fís agus Ráiteas Misin inár bPlean chun na príomhpháirtithe leasmhara go léir a thabhairt le chéile agus gníomh a spreagadh. Leagann Ráiteas Físe amach cá bhfuil muid ag dul agus conas a bheidh sé nuair a bhainfidimid an áit sin amach. Tá Ráiteas Misin dírithe ar ghníomh agus leagann sé amach conas a sholáthróimid an Fhís seo.

Ráiteas Físe atá Molta:

Faoin mbliain 2050, beidh Contae na Gaillimhe Athléimneach ó thaobh Aeráide de, Saibhir ó thaobh Bithéagsúlachta de, Inbhuanaithe ó thaobh an Chomhshaoil de agus Neodrach ó thaobh Carbóin de.

Ráiteas Misin atá Molta:

Athrú claochlaitheach agus gníomh intomhaiste aeráide a sheachadadh ar fud ár gcontae agus laistigh dár n-eagraíocht féin, agus aistriú cóir a chinntiú.

Aithníonn Comhairle Chontae na Gaillimhe a ról ríthábhachtach maidir le beartas náisiúnta a sheachadadh ag leibhéal an phobail. Mar sin de, tacaíonn roinnt príomhspríocanna straitéiseacha leis an bhFís:

Spríoc Straitéiseach 1:

Rialachas, Ceannaireacht agus Comhpháirtíocht do Ghníomhú ar son na hAeráide a Chothú

Spríoc Straitéiseach 2:

Spríocanna Astuithe Carbóin agus Éifeachtúlachta Fuinnimh do 2030 agus 2050 a bhaint amach

Spríoc Straitéiseach 3:

Oiriúnú Aeráide agus Athléimneacht Aeráide a sheachadadh

Spríoc Straitéiseach 4:

Gníomhú ar son na hAeráide agus úinéireacht a shlógadh i bPobail Áitiúla

Spríoc Straitéiseach 5:

Gníomhú ar son na hAeráide san Fhiontraíocht agus tacú leis an Aistriú go Geilleagar Cuimsitheach, Aeráidneodrach agus Ciorclach

Spríoc Straitéiseach 6:

'Aistriú Cóir' a bhaint amach go háirithe do Phobail a d'fhéadfadh a bheith faoi Mhíbhuntáiste Eacnamaíochta mar gheall ar Thionscadail Dícharbónaithe

3. AN DÚSHLÁN

3.1 Athrú Aeráide

Tá ár n-aeráid ag athrú ar aon dul le treochtaí domhanda. Tá teochtaí níos teo againn, leis na blianta is teo ar taifead le 8 mbliana anuas. Mar thoradh ar mheánteochtaí níos airde, tá níos mó imeachtaí adhaimsire ag tarlú, lena n-áirítear triomach, stoirmeacha, báisteach throm, agus gaotha níos láidre, rud a fhágann go bhfuil leochaileacht agus riosca níos airde ó thionchair an athraithe aeráide laistigh de Chontae na Gaillimhe.

Ní mór leibhéal na ngás ceaptha teasa a théann isteach inár n-atmaisféar agus atá ann cheana féin a laghdú agus a bhaint, chun dul i ngleic le hathrú aeráide. Ina theannta sin, ní mór dúinn ár n-athléimneacht a mhéadú níos mó i leith tionchair an athraithe aeráide faoi láthair agus amach anseo. Mar chuid d'iarreachtaí domhanda agus náisiúnta, ní mór dúinn an Cuspóir Náisiúnta Aeráide a bhaint amach chun ár n-astaíochtaí a laghdú faoina leath faoi 2030 agus chun neodracht carbóin a bhaint amach faoi 2050.

Leagfaidh ár bPlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide amach conas atá Comhairle Chontae na Gaillimhe ag iarraidh a ról a bhaint amach laistigh den Chuspóir Náisiúnta Aeráide thar na 5 bliana atá le teacht agus ina dhiaidh sin i dtreo 2050. Feidhmeoidh sé mar phríomhionstraim a neartóidh na naisc idir beartas aeráide náisiúnta agus idirnáisiúnta agus seachadadh gníomhaíochta aeráide éifeachtach ag an leibhéal áitiúil agus pobail, trí ghníomhaíocht aeráide atá bunaithe ar áit.

Tá Comhairle Chontae na Gaillimhe an-ghníomhach maidir le hathléimneacht an athraithe aeráide a oiriúnú agus a neartú, i.e. trí scéimeanna cosanta tuilte, pleanáil, measúnú riosca, agus cothabháil agus neartú an bhonneagair. Chun athléimneacht a mhéadú, beidh ar Chomhairle Chontae na Gaillimhe pleanáil réamhghníomhach a dhéanamh le haghaidh ár bpobail agus gníomhaireachtaí rialtais agus oibriú leo chun oiriúnú do na rioscaí athraithe aeráide reatha agus amach anseo a aithnítear.

image courtesy of Declan Surpluss

3.2 Gníomhú ar son na hAeráide: Tuiscintar an Riosca

Is éard atá i gceist le hoiriúnú aeráide ná beart a dhéanamh chun ullmhú le haghaidh agus oiriúnú do thionchair an athraithe aeráide faoi láthair agus amach romhainn. Is céim bhunriachtanach é tuiscint a fháil ar na rioscaí a bhaineann leis an aeráid, do Chomhairle Chontae na Gaillimhe, chun gníomhartha oiriúnaithe éifeachtacha agus éifeachtúla a fhorbairt mar fhreagra ar athrú aeráide reatha agus réamh-mheasta. Aithníonn measúnuithe riosca um athrú aeráide an dóchúlacht go mbeidh guaiseacha aeráide amach anseo agus a n-iarmhairtí féideartha. Tá sé seo ríthábhachtach chun tús áite a thabhairt do ghníomhaíocht ar son na haeráide agus infheistíocht i ngníomh ar son na haeráide. Mar chuid den Chéim Thógáil na Fianaise, rinneadh Measúnú Riosca Aeráide bonnlíne chun measúnú a dhéanamh ar na rioscaí aeráide atá ann do Chontae na Gaillimhe faoi láthair agus amach anseo. Is féidir an Tuarascáil um Measúnú Riosca Aeráide a fheiceáil ANSEO.[RM1] Nasc Sharepoint link: uaslódáil ar an suíomh gréasáin [RM1]

Ag teacht le treochtaí domhanda, tiocfaidh méadú ar mhínicíocht agus ar dhéine roinnt guaiseacha (m.sh. tuilte cósta, tuilte abhann agus báistiúil, creimeadh cósta, tonnta teasa agus triomach) agus fanfaidh cinn eile mar a chéile (m.sh. stoirmeacha gaoithe tromchúiseacha). Táthar ag tuar go leanfar leis na hathruithe seo agus go méadóidh siad le raon leathan tionchair ar Chomhairle Chontae na Gaillimhe. Athróidh Gaillimh freisin i gcomhthéacs a daonra agus forbairtí a d'fhéadfadh cur isteach ar nochtadh agus leochaileacht daoine agus sócmhainní laistigh den chontae.

Forbraíodh an Measúnú Riosca bunaithe ar na sonraí réamh-mheastacháin aeráide is deireanaí a bhí le fáil agus é seo á scríobh. Uasdátaítear na bunmhúnlaí ar bhonn rialta agus d'fhéadfadh méadú teacht ar leibhéal an riosca mar thoradh air sin. Ina theannta sin, ní fhéadfaí lúba aischothaithe, a chiallódh go mbeadh tionchar níos mó ag na héifeachtaí, a chur san áireamh mar gheall ar easpa múnlaíthe logánta. Ba chóir dúinn rioscaí indéreacha eile a thabhairt faoi deara, cé nach bhfuil páirt acu sa Mheasúnú Riosca seo, mar shampla imirce éigeantais daoine, méadú i ngalar veicteoir-iompartha agus cur isteach ar shlabhraí soláthair

Highlights of Observed Climate Change for Ireland and County Galway

Droughts

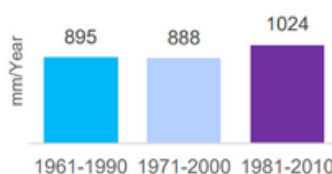
During the 2018 Drought, summer precipitation levels were 43.3% below average across all weather stations when compared to the 1961-1990 baseline**

Highest temperature on record recorded on July 18th 2022 at Athenry

Rainfall

Average annual rainfall across 4 aggregated stations increased by 14% for the most recent period (1981-2010) compared to their 1961-1990 baseline.**

0.52°C

Average temperature increase for the 1981-2010 when compared to the 1961-1990 baseline.***

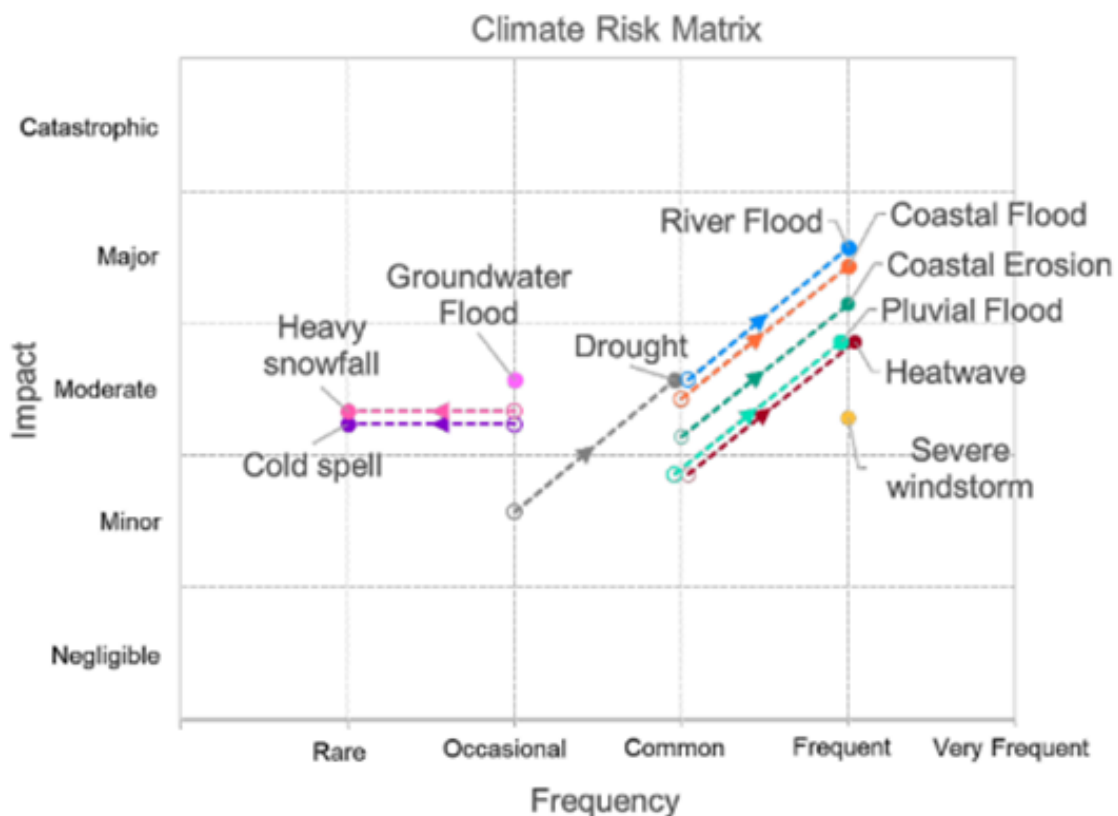
2022 Was the wettest year across the county with average precipitation levels 105% above the 1961-1990 baseline

Groundwater flooding during Dec 2015/Jan 2016 in Gort inundated 24 km² of land, causing damage to farmland and continued disruption for 6 months

Athruithe Aeráide do Ghailimh a ugadh faoi deara

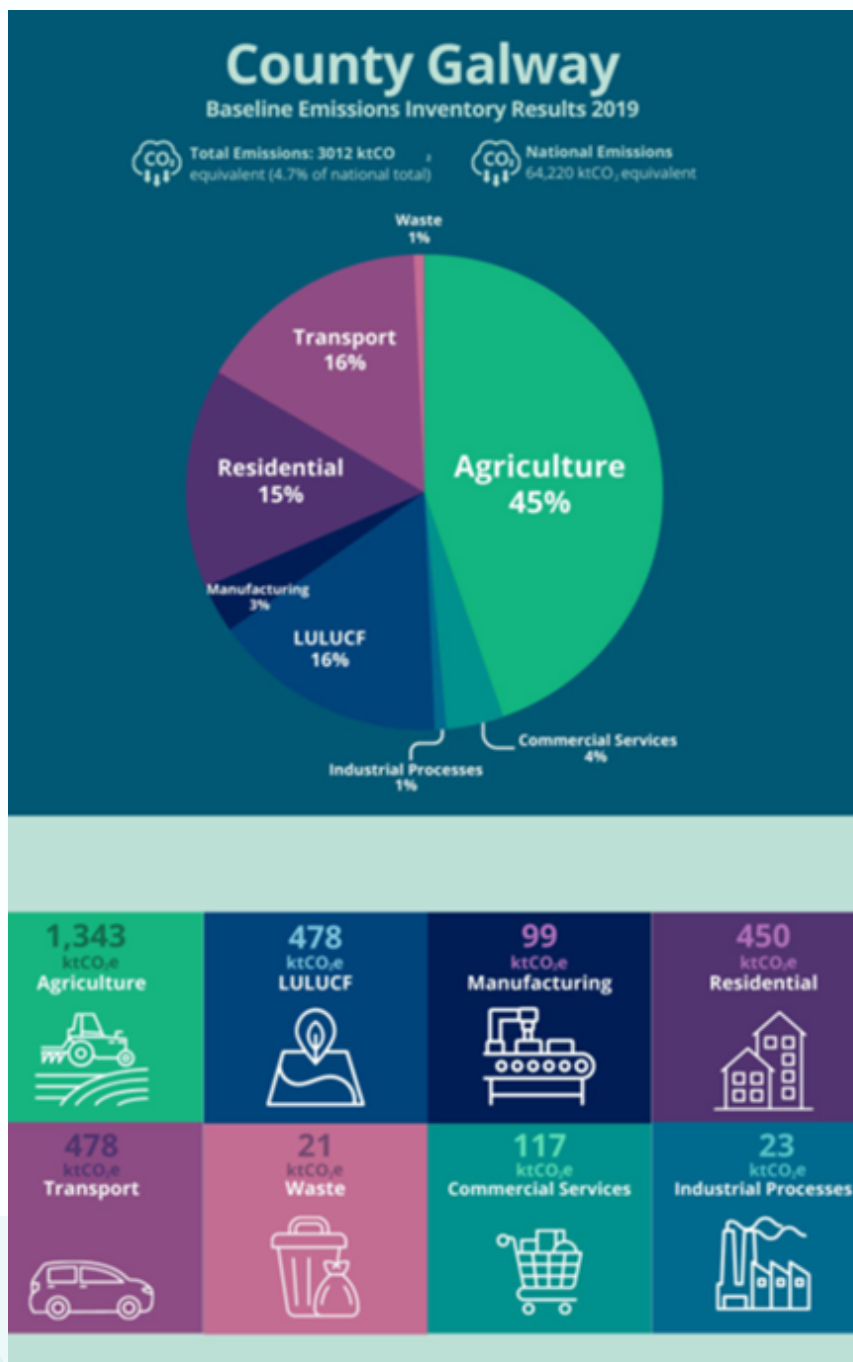
- Léirigh taithí le déanaí ar thréimhsí fuara agus ar thitim throm sneachta in 2018 agus 2022 an raon leathan tionchair atá ar Chontae na Gaillimhe. Is é an toradh a bheidh ar arduithe réamh-mheasta ar an meánteocht agus ar mhinicíocht titim sneachta ná laghdú ar mhinicíocht na dtréimhsí fuara, titim sneachta trom, agus na tionchair a ghabhann leo.
- harla tuilte abhann agus tuilte báistiúla i gContae na Gaillimhe in 2020 agus 2021 freisin. I measc na dtionchar, bhí damáiste do réadmhaoine cónaithe, dúnadh gnólachtaí, cur isteach ar sheirbhísí poiblí agus dúnadh gréasáin iompair. Tiocfaidh méadú ar an dromchla mar thoradh ar mhéaduithe réamh-mheasta ar mhinicíocht tarluithe de fhoircneacha frasaíochta
- Tarlaíonn creimeadh cósta agus tuilte cósta go rialta i gContae na Gaillimhe, agus cuireadh isteach ar ghréasáin iompair agus rinneadh damáiste do ghnáthóga cósta de bharr imeachtaí a tharla le déanaí in 2021 agus 2022. Tiocfaidh méadú ar leibhéal na farraige, minicíocht teagmhais bhá cósta agus creimthe agus tionchair ghaolmhara de réir ardú réamh-mheasta.
- Tá tonnta teasa agus triomach tar éis cur le srianta ar sholáthar uisce, damáiste do dhromchlaí bóithre agus chuir siad le héileamh méadaithe ar limistéir áineasa.

Maitrís riosca aeráide a thaispeánann an t-athrú riosca reatha agus sa todhchaí

3.3 Astuithe Gáis Cheaptha Teasa Áitiúla (GCT)

Soláthraíonn an tuiscint ar cad as a dtagann ár n-astuithe GCT ag leibhéal áitiúil, bonn fianaise chun ár bPlean Gníomhaíochta Aeráide a fhorbairt agus gníomhartha cuí a bhfuil brí leo don chomhthéacs áitiúil. Tá Tuarascáil Bunlíne um Fhardal Astuithe ullmhaithe againn bunaithe ar shonraí áitiúla agus náisiúnta ó 2019, ag breithniú táirgeadh agus tomhaltas fuinnimh agus astaíochtaí eile GCT i gContae na Gaillimhe, lena n-áirítear léargais ar astuithe Chomhairle Chontae na Gaillimhe féin. Tá torthaí achoimre na tuarascála curtha i láthair san fhigiúr thíos agus tá níos mó sonraí ar fáil sa tuarascáil, a bhfuil rochtain air [anseo](#).

Fardal Astuithe Bunlíne do Chontae na Gaillimhe

4. GNÍOMHÚ AR SON NA HAERÁIDE

4.1 Gníomhú ar Son na hAeráide: Comhairle Chontae na Gaillimhe

Le tamall anuas, tá Comhairle Chontae na Gaillimhe ag cur raon gníomhartha i bhfeidhm go gníomhach thar raon feidhmeanna agus seirbhísí éagsúla chun dul i ngleic le hathrú aeráide. Tá sé seo sa bhreis ar an iliomad gníomhartha aeráide tábhachtacha atá á stiúradh ag pobail agus gnólachtaí áitiúla ar fud an chontae. Áirítear le gníomhartha den sórt sin:

- Cuimsíonn Taisteal Gníomhach ag dul ar siúlóidí, rothaíocht agus rothaí, agus is deis shuntasach é chun modhanna inbhuanaithe iompair a chur chun cinn agus chun na hastuithe GCT a laghdú. Tá tionscadail iolracha Taisteal Gníomhach curtha i bhfeidhm i gContae na Gaillimhe go dtí seo.
- Ár bhfoirgnimh phoiblí agus ár soláthar tithíochta sóisialta féin a iarfheistiú, lena n-áirítear córais breosla iontaise a bhaint agus córais fuinnimh in-athnuaite a shuiteáil.
- Tacú le pobail trí chlár agus comhpháirtíochtaí maoinithe éagsúla. Déanfar é seo a leathnú tríd an gCiste Gníomhaíochta Pobail (thart ar €750,000 do phobail thar na 18 mí atá romhainn).

4.2. Gníomhú ar son na hAeráide: Ár dTithe agus ár bhFoirgneamh

Áirítear le hastuithe cónaithe astuithe GCT ó théamh spáis agus uisce, chomh maith le húsáid leictreachais. Níl astaíochtaí neamhfhuinnimh, amhail astaíochtaí ó bhia, ó dhramhaíl, ó shiopadóireacht agus ó astaíochtaí eile a bhaineann le teaghlaigh san áireamh sa chatagóir seo.

Ag leibhéal náisiúnta, is ionann an earnáil chónaithe agus thart ar 5 tCO₂ in aghaidh na bliana.

Ag leibhéal áitiúil, ríomhadh an fuinneamh agus astuithe ón earnáil Chónaithe i gContae na Gaillimhe mar 450 ktCO₂e, arb ionann é sin agus 15% d'astuithe iomlána GCT don chontae. B'ionann téamh agus 76% de na hastuithe, agus b'ionann tomhaltas leictreachais agus 24%. Tagann téamh cónaithe i gContae na Gaillimhe go príomha ó bhreoslaí iontaise mar ola (58%) agus móin (23%).

Oil	Natural gas	Electricity	Coal	Peat	LPG	Wood	Other
36,322	2,512	3,365	1,527	14,360	634	1,320	726

Breosla Téimh Lárnaigh i dTeaghlaigh Phríobháideacha Áitithe (Daonáireamh 2016) do Chontae na Gaillimhe

Dírítear sa Phlean Gníomhaíochta Aeráide 2023 ar laghdú 40% ar astuithe GCT ón earnáil Chónaithe agus ar laghdú 75% ar astuithe ó tháirgeadh leictreachais faoi 2030. Cuirfidh giniúint fuinnimh in-athnuaite agus iarfheistiú ár bhfoirgnimh, ár dtithe san áireamh, go mór leis na spriocanna laghdaithe seo.

I measc na bpríomhbheart a aithníodh sa Phlean Náisiúnta Gníomhaíochta Aeráide 2023 chun na spriocanna seo a bhaint amach, bhí:

- Éifeachtúlacht fuinnimh na bhfoirgneamh atá ann cheana féin a mhéadú agus beartais a chur i bhfeidhm chun foirgnimh nua gan aon astaíochtaí a sheachadadh agus leanúint lenár gclár iarfheistithe a mhéadú.
- Iarfheistiú suas le 120,000 áit chónaithe ar BER B2 faoi 2025 agus suas le 500,000 faoi 2030.
- Caidéil teasa a chur isteach i 45,000 áitreabh atá ann cheana féin agus 170,000 áitreabh nua faoi 2025 agus suas le 400,000 áitreabh reatha agus 280,000 áitreabh nua faoi 2030.
- Dreasacht nua cánach a thabhairt isteach chun tiarnaí talún ar scála beag a spreagadh chun tabhairt faoi oibreacha iarfheistithe fad a fhanann tionóntaí in situ. Suas le 0.8 TWh de théamh ceantair a ghiniúint faoi 2025 agus suas le 2.5 TWh faoi 2030.
- Seachadadh gaoithe ar an gcladach, gaoithe amach ón gcósta, agus gréine a thapú. Tacú le 500 MW ar a laghad de thionscadaí fuinnimh in-athnuaite pobalbhunaithe áitiúla agus leibhéil mhéadaithe de mhicrighiniúint nua agus giniúint ar scála beag.
- Deireadh a chur de réir a chéile agus stad a chur le húsáid ghuail agus mhóna i nginiúint leictreachais.
- Taraif Leictreachais Ghlas a fhorbairt faoi 2025 chun ligean do dhaoine leictreachas in-athnuaite ar chostas níos ísle a úsáid ag amanna ardghaoithe agus giniúna gréine.

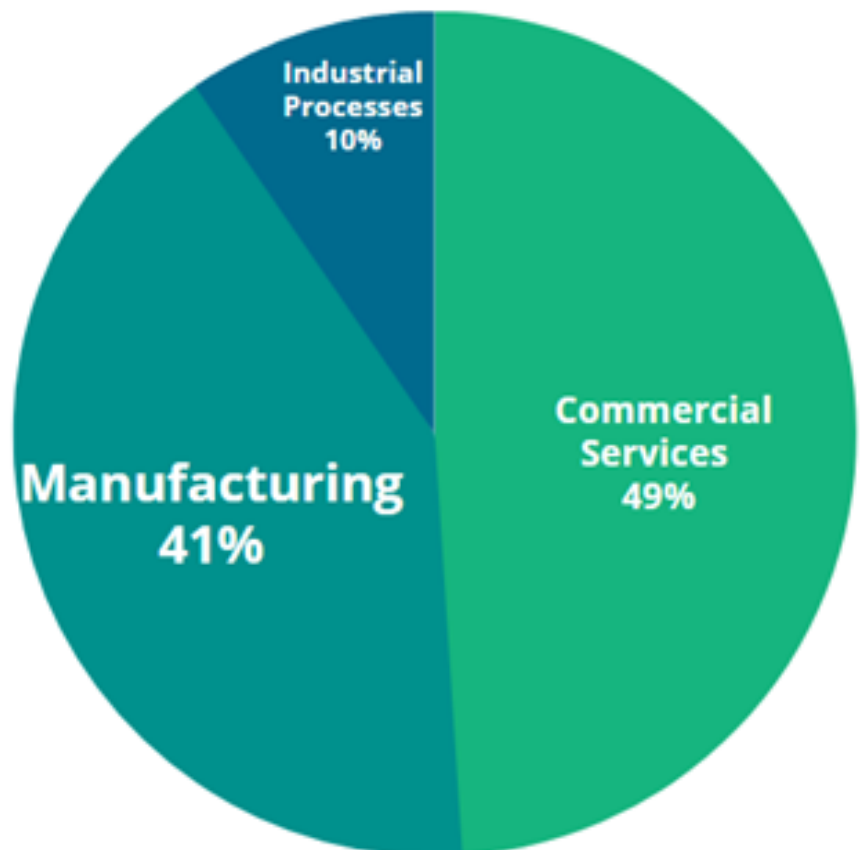
4.3 4.3níomhú ar son na hAeráide: Ár bPobail agus ár nGnóthaí

Laistigh den earnáil astaíochtaí neamhchónaithe, tá trí phríomhchatagóir ann, a gcuimsítear i ngach ceann díobh sraith uathúil gníomhaíochtaí agus próiseas a chuireann le hastaíochtaí gás ceaptha teasa. Is iad na catagóirí seo ná:

- Earnáil Tráchtála: teastaíonn go leor fuinnimh ó aonáin thráchtála ar nós gnólachtaí, oifigí agus coimpléisc thionsclaíocha chun oibriú, rud a thagann go minic ó bhreosláí iontaise. Is iad gníomhaíochtaí mar théamh, fuarú, aeráil, soilsiú, cócaireacht agus cuisniú is mó is cúis le tomhaltas fuinnimh.
- Earnáil Déantúsaíochta: Bíonn raon gníomhaíochtaí i gceist le próisis dócháin déantúsaíochta, mar théamh, fuarú, agus ábhair phróiseála, agus is minic a éilíonn siad innealra agus trealamh mór a úsáid, go háirithe i dtionscail ar nós iarann agus cruach, miotail neamhfheiriúla, agus ceimiceáin.
- Earnáil Thionsclaíoch: Áirítear le próisis thionsclaíocha, ach gan a bheith teoranta dóibh, táirgeadh stroighne, táirgeadh aoil, criadóireacht, úsáid tuaslagóirí, chomh maith leis an tionscal bia agus dí.

Ar leibhéal náisiúnta, is ionann an earnáil neamhchónaithe seo agus thart ar 20% (13,622ktCO₂e). Ag leibhéal áitiúil, ríomhtar gurb é an fuinneamh agus na hastuithe ón earnáil neamhchónaithe i gContae na Gaillimhe ná 239 ktCO₂e, arb ionann é sin agus 8.3% de na hastuithe iomlána gás cheaptha teasa don chontae.

Sectors	ktCO ₂ e
Commercial Services	117
Manufacturing Combustion	99
Industrial Processes	23
Total	239

Díríonn an Plean Náisiúnta Gníomhaithe ar son na hAeráide 2023 ar laghdú 35% ar astuithe faoi 2030 trí athrú a dhéanamh ar an gcaoi a dtáirgimid, a ídimid agus a ndearaimid ár n-earraí agus seirbhísí, tríd an nasc idir breoslaí iontaise agus dul chun cinn eacnamaíoch a bhriseadh. Tá dícharbónú tionscal agus fiontraíocht ríthábhachtach do gheilleagar na hÉireann agus d'íomaíochas sa todhchaí, agus is féidir é a bhaint amach trí:

- Carbón corpraithe a laghdú in ábhair thógála a tháirgtear agus a úsáidtear in Éirinn faoi 30% ar a laghad.
- Úsáid breosla iontaise a laghdú ó 64% den tomhaltas deiridh (2021) go 45% faoi 2025 agus tuilleadh faoi 2030.
- An sciar iomlán de théamh neodrach carbóin a mhéadú go 50-55% faoi 2025, suas le 70-75% faoi 2030.
- An geilleagar ciorclach agus an bithgheilleagar a mhéadú go suntasach.

Tacóidh Comhairle Chontae na Gaillimhe go gníomhach lenár bpobail agus lenár ngnólachtaí chun gníomh aeráide a chur i bhfeidhm (maolú agus oiriúnú) agus leas a bhaint as deiseanna eacnamaíocha, a d'fhéadfadh a bheith mar thoradh ar an aistriú go sochaí athléimneach ísealcharbóin.

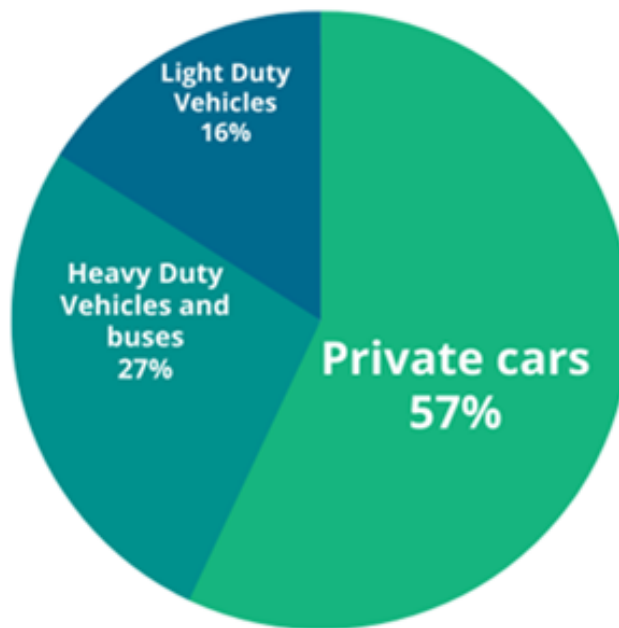

Campas Nuálaí Bia

4.4 Gníomhú ar sonna hAeráide: Iompar

Clúdaíonn astaíochtaí ó iompar dó breosla do gach gníomhaíocht iompair, lena n-áirítear eitlíocht intíre, bóithre, iarnród, loingseoireacht uisce-iompartha agus iompar eile. Ní áirítear eitlíocht idirnáisiúnta agus loingseoireacht mhuirí mar chuid d'astuithe iomlána náisiúnta na hÉireann, ach tuairiscíonn Éire iad don Chreat-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe maidir leis an Athrú Aeráide (UNFCCC) agus don AE chun críocha faisnéise.

Ar leibhéal náisiúnta, b'ionann iompar agus thart ar 19% d'astaíochtaí GCT na hÉireann in 2019 (11 MtCO₂e), agus iompar de bhóthar freagrach as 94% de na hastaíochtaí sin. Is gné riachtanach dár n-aistriú go contae ísealcharbóin é chun aghaidh a thabhairt ar astuithe iompair. Ar an leibhéal áitiúil, ríomhtar astuithe ó iompar mar 78 ktCO₂eq, arb ionann é sin agus 15% dár n-astuithe

Miondealú ar Iompar Bóthair in aghaidh an chineáil feithicle

Tá ceannasacht na ngluaisteán príobháideacha mar phríomhmhodh iompair Chontae na Gaillimhe léirithe sna torthaí, arb ionann é agus 56% d'iomlán na n-astaíochtaí iompair agus 267.6 ktCO₂e a astaíodh in 2019. Is ionann feithiclí tromshaothair agus busanna agus 27%. Tá na hastuithe seo, a thagann go príomha ó dhó díosail agus peitрил in innill dócháin, freagrach freisin as raon truailléan aeir a mbíonn tionchar diúltach acu ar shláinte an duine agus ar an gcomhshaol.

Leagtar amach sa Phlean Náisiúnta Gníomhaithe ar son na hAeráide 2023 sprioc uaimhianach de laghdú 50% ar astaíochtaí iompair faoi 2030. Éileoidh sé seo athrú suntasach ar an mbealach a bhogaimid timpeall ár gcontae.

Ceann de na bealaí is fearr chun pleanáil a dhéanamh chun astuithe ó iompar a laghdú ná úsáid a bhaint as an gcreat 'Seachain, Aistrigh, Feabhsaigh' (SAF), bealach eile le cur síos ar

- An ngá le taisteal a sheachaint nó a laghdú,
- Aistriú chuig iompar poiblí, siúl agus rotháíocht agus Feabhas a chur ar éifeachtúlacht fuinnimh na bhfeithiclí a úsáideann muid.

Aithnítear gur contae tuaithe í Gaillimh le daonra scaipthe, a chruthaíonn dúshláin bhreise agus an cur chuige seo á ghlacadh, ach tá deiseanna suntasacha feabhsúcháin ann.

I measc na bpríomhbheart a aithníodh sa Phlean Náisiúnta Gníomhaíochta Aeráide 2023 chun ár spriocanna a bhaint amach tá:

- Ar bpleanáil baile agus tuaithe a fheabhsú, agus glacadh leis an gcur chuige Seachain-Aistrigh-Feabhsaigh.
- An bealach ina n-úsáidimid ár spás bóithre a athrú agus líonraí siúil agus rotháíochta a mhéadú. An t-achar iomlán tiomáinte thar gach turas cairr a laghdú 20% agus dul ar aghaidh i dtreo go mbeidh 1 as gach 3 charr príobháideacha ina charr leictreach.
- Go mbeadh siúl, rotháíocht agus iompar poiblí a úsáid mar 50% dár dturas.
- Busanna a sholáthar do 70% de dhaoine faoin tuath in Éirinn a fhreastalaíonn ar 3 thuras ar a laghad go dtí an baile in aice láimhe gach lá faoi 2030.

Beidh buntáistí níos leithne ag baint leis na hathruithe seo a dhéanamh freisin, lena n-áirítear i réimsí na sláinte, cáilíocht an aeir, laghdú ar thruailliú torainn, agus cruthú áite feabhsaithe.

Tá Comhairle Chontae na Gaillimhe an-ghníomhach cheana féin maidir le hastuithe iompair a laghdú, mar shampla trí Thionscadail Taistil Ghníomhach a chur i bhfeidhm, fás dlúth agus iompar inbhuanaithe a ionchorprú sa phróiseas pleanála, comhoibriú le soláthraithe iompair poiblí agus luchtaithe EV, ár gcabhlach féin a aistriú agus a bhainistiú, agus polasaithe páirceála agus tráchta.

4.4 Gníomhú ar sonra hAeráide: Talmhaíocht agus Úsáid Talún

Is ionann astuithe talmhaíochta agus Gáis Ceaptha Teasa (GCT) a scaoiltear isteach san atmaisféar le linn gníomhaíochtaí feirmeoireachta, lena n-áirítear tógáil beostoic agus táirgeadh barr. Is éard atá sna hastuithe seo go príomha ná meatán (CH₄) agus ocsaíd nítriúil (N₂O), a bhfuil poitéinseal téimh dhomhanda i bhfad níos airde acu ná dé-ocsaíd charbóin (CO₂).

Is é meatán ó bheostoc príomhfhoinsé na n-astuithe talmhaíochta in Éirinn. Táirgeann beostoc amhail ba, caoirigh agus muca meatán trí choipeadh eintreach, próiseas díleáite a bhriseann síos beatha ina gcuid boilg, as a dtagann táirgeadh gás meatáin. Foinse shuntasach eile d'astuithe GCT na talmhaíochta in Éirinn is ea úsáid leasacháin nítrigine agus bainistíocht aoiligh.

Áirítear le Talamhúsáid, Athrú ar Úsáid Talún agus Foraoiseacht (TÚAÚTF) talamh foraoise, talamh barra, féarach, bogaigh, lonnaíochtaí agus cineálacha eile talún, chomh maith le baint táirgí adhmaid. Ag brath ar a úsáid, is féidir le talamh a bheith ina astaíre GCT, nó féadfaidh sé GCT a leithlisiú nó iad a ionsú.

Tá bithchórais shuntasacha agus shláintiúla ag Éirinn, lena n-áirítear féarach, fáлта sceach agus foraoisí, ar féidir leo dé-ocsaíd charbóin (CO₂) a leithlisiú nó é a ionsú agus tá príomhról ag úsáid agus ag bainistiú na talún sa fhreagairt ar athrú aeráide.

Ar an leibhéal náisiúnta, b'ionann talmhaíocht agus 34% (coibhéis 22,134 ktCO₂) agus b'ionann TÚAÚTF agus 11% (6,899 ktCO₂e: coibhéis 9,979 ktCO₂ a astaítear lúide 3,073 ktCO₂ coibhéiseach bainte) d'astaíochtaí iomlána. Is é an rud a chuireann Éire ar leith óna comhghleacaithe san AE ná scála ár dtionscal táirgthe príomhúil mairteola agus déiríochta i gcoibhneas lenár ndaonra agus méid na talún, agus an easpa tionscail throm i gcomhdhéanamh eacnamaíoch na hÉireann.

Ag leibhéal áitiúil, ríomhadh astuithe ó thalmhaíocht i gContae na Gaillimhe mar 1,343 ktCO₂e, arb ionann é sin agus 44.7% de na GCT iomlána. Léiríonn sé seo an tábhacht chultúrtha agus an ról ríthábhachtach a imríonn talmhaíocht chun tacú lenár ngeilleagar tuaithe i gcomparáid le tionscail eile.

Is é príomhfhoinsé na n-astuithe ná meatán ó bheostoc, arb ionann é agus thart ar 62% de na hastuithe iomlána talmhaíochta sa chontae, agus úsáid leasacháin nítrigine agus bainistíocht aoiligh mar fhoinsí suntasacha eile (6% agus 7% faoi seach). Is ionann astaíochtaí ó fheithiclí agus innealra feirme agus 6% de na hastaíochtaí iomlána ón earnáil seo.

FDo Chontae na Gaillimhe, ríomhadh na hastuithe ó TÚAÚTF mar 478 ktCO₂e, arb ionann é sin agus 16% de na hastuithe iomlána gáis cheaptha teasa. Feidhmíonn Talamh Barr, Talamh Foraoise agus Táirge Adhmaid Bainte mar stór carbóin agus bhí siad freagrach as coibhéis 420 ktCO₂ d'astuithe a leithlisiú, agus bhí na limistéir Féarach, Lonnaíochtaí, Bogach agus Talamh Eile freagrach as coibhéis 900 ktCO₂ d'astuithe a astú.

Leagtar amach sa Phlean Náisiúnta Gníomhaíochta ar Son na hAeráide 2023 sprioc uaimhianach de laghdú 25% ar astuithe GCT Talmhaíochta faoi 2030. Tá spriocanna earnála do laghdú astuithe GCT TÚAÚTF fós le deimhniú agus beidh siad ag an am céanna le críochnú Athbhréithniú ar Úsáid Talún.

Tá claochlú suntasach á dhéanamh ar earnáil na talmhaíochta chun laghdú ar astuithe GCT a bhaint amach agus áirítear na príomhbhearta a aithníodh sa Phlean Náisiúnta Gníomhaíochta Aeráide 2023 chun ár spriocanna a bhaint amach:

- Athrú ar an gcaoi a ndéanaimid leasachán ar ár dtalamh agus úsáid Nítrigine ceimiceach a laghdú
- Feabhas a chur ar éifeachtúlacht ár n-ainmhithe, lena n-áirítear críochnú eallaigh mairteola níos luaithe, aois an chéad lao a laghdú do bha mairteola diúil, beathú feabhsaithe ainmhithe, agus fócas ar thréithe íseal meatáin i gcláir phóraithe.
- Ár n-earnáil orgánach a leathnú

- Roghanna éagsúlaithe talamhúsáide a sholáthar d'fheirmeoirí beostoic
- Ár rátaí coillteoireachta bliantúla a mhéadú agus tionscnaimh bhainistíochta foraoise a chur chun cinn i bhforaoisí poiblí agus príobháideacha araon
- Bainistíocht níos fearr ar thailte féaraigh ar ithreacha mianraí le haghaidh leithlisiú carbóin Ár dtailte móna a athshlánú

Is contae tuaithe í Gaillimh ina n-aithnítear ár bhfeirmeoirí as a dtáirgeadh bia den scoth agus as a dtábhacht eacnamaíoch agus shóisialta inár bpobail. Tá tionchar ag athrú aeráide cheana féin ar chleachtais feirmeoireachta agus beidh sé dúshlánach ach insroichte a astuithe GCT a laghdú. Tá tús curtha ag go leor feirmeoirí ar fud an chontae cheana féin leis an turas chun astuithe ó fheirmeoireacht agus úsáid talún a laghdú agus tá siad ag plé go dearfach le treoir nua ar chleachtais feirmeoirí agus ar chláir chomhshaoil.

Cé nach bhfuil tionchar díreach ag Comhairle Chontae na Gaillimhe ar thalmhaíocht, leanfaimid ag dul i dteagmháil le feirmeoirí agus úinéirí talún trí chláir chomhshaoil agus trí thacaíochtaí pobail agus gnó.

5. ZÓN DÍCHARBÓNAITHE (DZ)

Ainmníodh Oileáin Árann mar Zón Dícharbónaithe (DZ) do Chomhairle Chontae na Gaillimhe. Is ceantar spásúil é DZ atá ainmnithe ag an Údarás Áitiúil, ina n-aimsítear réimse bearta maolaithe, oiriúnaithe agus bithéagsúlachta aeráide chun dul i ngleic le fuinneamh ísealcharbóin áitiúil, astaíochtaí GHG agus riachtanais aeráide chun cur leis na spriocanna gníomhaithe aeráide náisiúnta.

Tá trí oileán in Oileáin Árann - Árainn, Inis Meáin agus Inis Óirr - atá suite ag béal Chuan na Gaillimhe. Is é 1,300 daonra buan na n-oileán, daonra a mhéadaíonn go buaicphointe 3,900 le linn mhíonna an tsamhraidh (méadú 200%). Déantar seirbhís mhaith ar na hoileáin leis na báid farantóireachta (ó agus go Ros a Mhíl agus Cathair na Gaillimhe) agus aerstráice. Rinneadh athbhreithniú ar agus aimsíodh tréithe comhshaoil socheacnamaíocha

agus fisiciúla an cheantair agus measadh go n-oireann siad do chritéir shonracha an DZ. Meastar freisin gur ceantar taispeántais agus ionad tástála oiriúnach é chun bearta dícharbónaithe tuaithe a chur i bhfeidhm in áiteanna tuaithe eile, chomh maith le hiad a mhéadú timpeall Chontae na Gaillimhe.

GNÍOMHÚ AR SON NA HAERÁIDE SA CHLEACHTAS Bhí Oileáin Árann ina bhfoinse do thionscnaimh nuálacha um ghníomhú ar son na haeráide cheana féin. Tá an soláthar leictreachais ar na hoileáin nasctha leis an mórhír trí chábla faoin bhfarraige. Le blianta beaga anuas, tá caillteanais tomhaiste leictreachais thart ar 50% tar éis a bheith ann. Mar Phobal Fuinnimh Inbhuanaithe, tá baint ag na hoileáin lena dtodhchaí inbhuanaithe féin a chruthú cheana féin.

Image courtesy of Chris Hill

GO RAIBH MAITH AGAT

Chun a chinntiú go n-áireofar faisnéis áitiúil, tá Comhairle Chontae na Gaillimhe ag lorg tuairimí agus moltaí le breithniú agus ár bPlean Gníomhaíochta Aeráide á dhréachtú againn.

Glacfar le haighneachtaí go dtí Dé hAoine 25 Lúnasa 2023

Bíodh do thuairim agat maidir le forbairt Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide Chomhairle Chontae na Gaillimhe tríd an gcód QR a scanadh

nó tabhair cuairt ar:

<https://galway.ie/ClimateAction-Heritage-BioDiversity-Survey-2023>

Gaway County Council

CLIMATE ACTION

GNÍOMHÚ AR SON NA HAERÁIDE

Chomhairle Chontae na Gaillimhe